

Trideset godina poslije: što je važno znati o operaciji Oluja?

Branka Vierda
pravница i aktivistica

Kada govorimo o sjećanju i važnim događajima iz prošlosti, onda vrijedi posebnu pažnju obratiti na činjenicu da se ove, 2025. godine u jeku ratova koji divljaju u Europi, na Bliskom istoku, u Sudanu, Etiopiji, Jemenu, Kongu i drugdje, obilježavaju okrugle obljetnice događaja povezanih s oružanim konfliktima. Ove godine obilježava se osamdeset godina od oslobođenja zatvorenika iz koncentracijskog logora Auschwitz, također osamdeseta je godišnjica od proboja zatočenika iz ustaškog koncentracijskog logora Jasenovac, trideset godina od genocida u Srebrenici te trideset godina od završetka rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Okrugle obljetnice prilika su za društva da se uz odavanje počasti žrtvama, zajednički promisli i na koji se način sjećanja na događaje iz prošlosti formiraju i čuvaju, odnosno, koje su i kakve politike sjećanja i povijesti zastupljene u javnom i obrazovnom procesu.

Za hrvatski kontekst posebno su važne obljetnice iz recentne prošlosti. Ove godine, među ostalima, trideseta je obljetnica od vojno-redarstvene operacije Oluja i kako je spomenuto, završetka rata u Hrvatskoj.

O tome hoće li se u Hrvatskoj na službenoj razini zasebno obilježavati kraj rata, zasad nema najava, ali za obilježavanje operacije Oluja još je u siječnju ove godine iz Ureda predsjednika Zorana Milanovića najavljeno da će se održati svečani mimohod Oružanih snaga RH na dan 5. kolovoza u Zagrebu¹.

U skladu s odredbama Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj, 5. kolovoza je državni blagdan i neradni dan, dan kada se obilježava Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja.

Manje-više svatko u Hrvatskoj zna bar par činjenica o operaciji Oluja. Riječ je o vojno - redarstvenoj akciji koju su hrvatske snage provele od 4. do 7. kolovoza 1995. godine te kojom je Hrvatska vratila okupirani teritorij (oko 11 000 četvornih kilometara ili 18,4% ukupne površine) unutar međunarodnog priznatih granica, čime je završen rat na teritoriju Hrvatske.

Nakon završetka rata razni akteri su utjecali na formiranje društvenog sjećanja u odnosu na događaje iz devedesetih godina prošlog stoljeća, a među njima se posebno ističu čelnici Hrvatske demokratske zajednice, koja je većinu vremena od devedesetih do danas dio vlasti, te predstavnici ratnih veterana za koje bismo mogli reći da od devedesetih dominiraju javnim prostorom kada je riječ o interpretacijama ratnih događanja. Taj narativ prije svega oblikovan je kroz proslave vojnih uspjeha hrvatskih snaga te herojstva i požrtvornosti hrvatskih vojnika, uz naglašeni ponos spram vizionarstva i analitičke sposobnost vojnog i političkog rukovodstva tog vremena.

Narativ o ratu praktično je i kodificiran Deklaracijom o Domovinskom ratu koja naglašava da je *“Republika Hrvatska vodila [je] pravedan i legitiman, obrambeni i osloboditeljski, a ne agresivni i osvajački rat”* te da je *“Temeljna vrijednost Domovinskog rata jest uspostava i obrana državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske, čime su stvorene pretpostavke za djelovanje pravne države i vladavine prava te zakonito funkcioniranje državnih tijela kao najbolji način za daljnju afirmaciju dostojanstva Domovinskog rata.”*²

1 Predsjednik Milanović: 30. obljetnicu VRO „Oluja“ obilježimo svečanim mimohodom Oružanih snaga RH na Dan pobjede 5. kolovoza u Zagrebu <https://www.predsjetnik.hr/vijesti/predsjetnik-milanovic-30-obljetnicu-vro-oluja-obiljezimo-svecanim-mimohodom-oruzanih-snaga-rh-na-dan-pobjede-5-kolovoza-u-zagrebu/>

2 Deklaracija o Domovinskom ratu; <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/>

Ukratko, kompleksnost ratnih događanja reducirana je na jednodimenzionalni zatvoreni narativ koji služi izgradnji i očuvanju etno-nacionalnog mita u kojem nema prostora za bilo kakav sadržaj koji nije isključivo pozitivan. Danas, trideset godina kasnije, zahvaljujući postupcima vođenim za ratne zločine pred domaćim i međunarodnim sudovima, zna se da rat nije vođen isključivo u okvirima međunarodnog humanitarnog prava. Zločini koji su tijekom i neposredno nakon završetka rata počinjeni ne nalaze svoje mjesto u službenim politikama sjećanja, a žrtve tih događaja ni u javnom ni u komemorativnom prostoru ne postoje.

Na isti se način obilježava i vojno - redarstvena operacije Oluja. Takva praksa tim više je zanimljiva jer se presudama donesenim u predmetu Gotovina i drugi pred Raspravnim i Žalbenim vijećem Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju utvrdilo da su tijekom i nakon operacije počinjeni zločini nad civilnim stanovništvom i imovinom. Isto tako, organizacije civilnog društva, poput Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava prikupile su i javno objavile podatke o stradanjima još 2001. godine. Štoviše, predsjednik hrvatske Vlade, Andrej Plenković, na obilježavanju operacije, u Kninu, 5. kolovoza 2020. godine je govorio o "žrtvama ratnih zločina počinjenih s hrvatske strane" i potrebi za pomirenjem i suočavanjem sa počinjenim. Konačno, Deklaracija o Oluji donesena 2006. godine u Hrvatskom saboru poziva da *"Čuvanje sjećanja na »Oluju« treba, dakako, sadržavati i pravo svih znanstvenika, novinara, aktivista za zaštitu ljudskih prava i drugih ljudi na sustavno slobodno istraživanje tamnih strana te i svih ratnih operacija: kršenja odredbi ratnog i humanitarnog prava, činenja zločina, ljudskog stradanja i patnje."*³

Ni ovakvi opisi događaja za vrijeme i nakon Oluje, nisu dovoljni da javna upućenost u preciznije i jasnije detalje ove operacije postane predmetom akademskih i političkih napora za cjelovitije razumijevanje pripreme, provedbe i posljedica ove operacije. Pokušaji suočavanja s ratnim zločinima počinjenima od strane pripadnika hrvatskih snaga često su potisnuti na marginu društvene zbilje, ili se one koji o tome javno govore *ad hominem* denuncira. Takva praksa, doprinosi relativizaciji ratnih zločina, povijesnom revizionizmu te slabljenju kolektivnih kapaciteta za kontinuiranu posvećenost izgradnji mira. Isto tako, takva politička namjera da se suočavanje s (vlastitom) prošlošću zanemari i ukine doprinosi nerazumijevanju i nepoštivanju manjinskih ljudskih prava te osnaživanju etno-nacionalizma. Takav društveno-politički kontekst potiče i razvija atmosferu mržnje, ksenofobiju i diskriminaciju u kojoj postaje sve teže čuvati temeljne vrijednosti ravnopravnosti i mirotvorstva na kojima Hrvatska, bar nominalno prema slovima Ustava, počiva.

Kako bi širu informiranost o događanjima tijekom ratnih devedesetih učinila javno dostupnom, razumljivom posebno mlađim generacijama, rođenim nakon ratova, angažiraju se uglavnom organizacije civilnog društva u području suočavanja s prošlošću. U kontekstu neformalnog obrazovanja u ovom polju posebno se ističu Documenta - centar za suočavanje s prošlošću i Inicijativa mladih za ljudska prava, organizacije koje razumijevanju ratnih devedesetih pristupaju van etno-nacionalističkih i revizionističkih okvira u cilju izgradnje održivog mira utemeljnog na poštivanju ljudskih prava i otvaranju dijaloga.

Takav tip doprinosa razumijevanju događaja iz prošlosti posebno je važan jer se upravo od mladih očekuje da postanu nositelji poželjne budućnosti. U tom smislu, dominantna stajališta mladih ljudi o mnogim društveno relevantnim temama govore o karakteristikama društva u kojem odrastaju, ali i o vrijednostima koje možemo očekivati da će biti zastupljene u budućnosti. Imajući to na umu, može se reći da suočavanje s prošlošću i mladi dijele zajedničko obilježje, a to je da su važni za budućnost izgradnje mira u društvu: suočavanje s prošlošću kao društveni proces koji može voditi trajnom miru i mladi ljudi kao vitalni nositelji tog procesa.⁴

sluzbeni/2000_10_102_1987.html

3 Deklaracija o Oluji; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_07_76_1787.html

4 Ratne devedesete iz perspektive mladih; <https://yih.hr/system/publication/>

Kolektivna sjećanja i stavovi o određenim događajima oblikuju se i bez aktivnog interesa pojedinca za povijesne teme. Naše razumijevanje događaja iz prošlosti itekako snažno oblikuju sadržaji kojima smo svakodnevno izloženi — od dominantnih izvora informiranja, društvenih mreža i emisija, do glazbe koju slušamo i razgovora koje vodimo unutar kućanstva.

Kako bi se utjecalo na to da se gore navedeni problemi u revizionističkim shvaćanjima događaja iz prošlosti uklone, u nastavku predlažemo kako razgovor o vojno - redarstvenoj operaciji Oluja prilagoditi suvremenim didaktičkim i metodičkim kriterijima.⁵

U tom smislu u nastavku navodimo četiri kriterija: multiperspektivni pristup, rad s izvorima, problematiziranje i rasprava o događajima iz prošlosti te komparativni pristup u razumijevanju ratnih zbivanja.

1. multiperspektivni pristup: Umjesto jednog “službenog” narativa, potrebno je prikazivati različite perspektive na događaje iz prošlosti odnosno ponuditi uvide različitih aktera tog i sadašnjeg vremena. U tom smislu vrijedno je čuti izjave i svjedočanstva predstavnika nacionalnih manjina, analize narativa o istim događajima u susjednim zemljama, iskustvo primjerice žena u ratu, očista suvremenika zbivanja poput novinara, predstavnika organizacija civilnog društva, međunarodnih organizacija i slično)

Video arhiva < 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 >

Slavko Malnar Slavko Malnar rođen je 8. veljače 1937. godine u Ravnicama kod Čabra gdje je i proveo svoj životni vijek. S nepune...	Vida Tučan Vida Tučan rođena je 1938. u Zagrebu. Po zanimanju je profesorica tjelesnog odgoja, ali je istovremeno gradila i...	Krešimir Sršen Krešimir Sršen rođen je 1943. u mjestu Trn kod Opuzena. Otac mu je bio sudionik NOP-a, te je odgajan u duhu...	Vojko Ivica Vojko Ivica rođen je 1948. u Splitu. Potječe iz partizanske obitelji. Odgajan je u duhu antifašizma i borbe za...
Tonči Majić Tonči Majić rođen je 1951. u Splitu. U dobi od 21 godinu doživio je tešku prometnu nesreću čije posljedice...	Slovenka Marinković Slovenka Marinković rođena je 1951. u Leskovcu, u Srbiji. Godine 1972. dolazi živjeti u Split sa suprugom koji je bio...	Toni Vukičević Toni Vukičević rođen je 1966. u Splitu. Po zanimanju je odvjetnik. Rat 90-ih dočekao je na pragu početka svoje...	Maja Mateljan Maja Marija Mateljan rođena je 1966. u Splitu. Tijekom rata 90-ih radila je u međunarodnim humanitarnim organizacijama...
Stipe Božić Stipe Božić rođen je 1951. u mjestu Zavojane, u dalmatinskom zaleđu. Obitelj je tijekom rata sudjelovala u	Vanja Pagar Vanja Pagar rođen je u Splitu 1969. godine. Po struci je likovni umjetnik. U vrijeme rata 90-ih nutovao je na relaciji	Katarina Bergman Katarina Bergman rođena je 1940. u Donjem Varošu, mjestu u blizini Stare Gradiške. U Pakrac je došla na školovanje	Vladimir Bobinac Vladimir Bobinac rođen je 1923. godine u Zagrebu. Početkom Drugog svjetskog rata opredjeljuje se za antifašizam i

Korisni izvori:

- *Osobna sjećanja na ratove i druge oblike političkog nasilja od 1941. godine do danas*, URL: <http://www.osobnasjecanja.hr/video-pretraga/> - Arhiva intervjua koju su proveli istraživači i istraživačica Documente - centra za suočavanje s prošlošću pružaju uvid u razgovore sa žrtvama i suvremenicima operacije Oluja.
- *Studija slučaja: Ratni zločin na Petrovačkoj cesti - 29 godina*, URL: <https://yih.rs/wp-content/uploads/2024/08/Studija-slucaja-Ratni-zlocin-na-Petrovačkoj-cesti-29-godina-bez-priznanja-i-pravde-za-zrtve.pdf> - Zajednička studija Inicijative mladih za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji podsjeća na činjenice o ratnom zločinu na Petrovačkoj cesti koji dogodio 7. i 8. kolovoza 1995. godine, a čije žrtve poslije skoro tri desetljeća i dalje čekaju pravdu i priznanje.

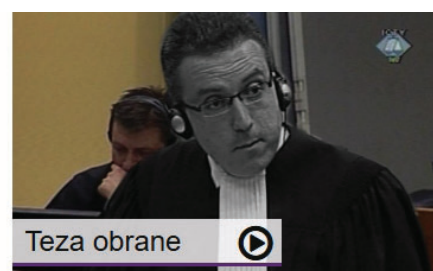
[document/49/ratne_devedesete_web_1_.pdf](#)

5 Hajdarović, M., Turk-Presečki, V., Glučina, M. (2021.) Metodički paket za poučavanje povijesti. Profil Klett. URL: <https://www.profil-klett.hr/metodicki-paket-za-poucavanje-povijesti>

2. rad s izvorima: Razgovor i analiza događaja iz prošlosti koji “remete” službene istine lako mogu biti odbačene ili ne uzete u obzir zbog iluzije o neobjektivnosti predavača_ice. Na opovrgavanje takve predrasude osim stručnošću predavača_ice, može se utjecati na način da se analizira primarne historiografske izvore poput izvornih dokumenata, fotografija i videozapisa, novinskih članaka tog vremena, svjedočenja u sudskim postupcima i slično. Uvidom u takav materijal jasnije se može uvidjeti na kakav se način povijest “konstruira” te se tako otvara prostor za kritičko promišljanje.

Korisni izvori:

- *Interaktivni narativ “Oluja u Hagu”*; URL: <https://oluja.sensecentar.org/oluja-hr.html> - Narativ “Oluja u Haagu” koji je izradio SENSE Centar za tranzicijsku pravdu obrađuje pet ključnih pitanja o kojima su se na suđenju generalima Hrvatske vojske Anti Gotovini, Ivanu Čermaku i Mladenu Markaču sporile optužba i obrana, a u povodu kojih su Raspravno i Žalbno vijeće Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) - na osnovi istih činjenica i istog prava - došli do diametralno suprotnih zaključaka.

Izbor iz dokaznog materijala

Brijunski sastanak
31. srpanj 1995.

Govor Franje Tuđmana
26. kolovoz 1995, Knin

Intervju Miomir Žužul
15. srpanj 1995, New York Times

Vojna operacija Oluja
Izveštaj Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava

3. problematiziranje i rasprava o događajima iz prošlosti na način da se prikaže slojevitost događanja uoči, za vrijeme i nakon vojno - redarstvenih operacija te da se potakne razgovor kojim će se otvoriti prostor za dekonstrukciju povijesnih mitova i razumijevanje šireg konteksta. Primjeri pitanja za raspravu: *Zašto su ljudi u određenim povijesnim trenucima donosili određene odluke? Kako se događaji iz prošlosti koriste u političke svrhe danas? Tko profitira od određenog narativa?*

4. komparativni pristupi u razumijevanju ratnih zbivanja: Kako bi se izbjeglo upadanje u zamku o “genocidnim narodima” i kolektivizaciji krivnje po etno-nacionalnoj osnovi važno je uočiti zajedničke obrasce i specifične razlike u uzrocima, mehanizmima i posljedicama nasilja i u drugim društvenim kontekstima. Prikazivanje zločina počinjenih tijekom legitimnih vojnih operacija u različitim kontekstima pomaže pri shvaćanju da zločini u ratu nisu vezani za naciju, nego za strukture vojne i političke moći.

Korisni izvori:

- *People & Power: Sri Lanka: War Crimes*, URL: <https://www.aljazeera.com/program/people-power/2011/4/20/sri-lanka-war-crimes> - Ova epizoda serijala “People & Power” istražuje optužbe za ratne zločine počinjene tijekom završetka građanskog rata na Šri Lanki. Kroz intervju i analize, dokumentarac pruža uvid u složenost sukoba i izazove pravde nakon rata.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Vierda, B. (2025). Trideset godina poslije: što je važno znati o operaciji Oluja?. *Poučavanje povijesti*, IV(1), 60–63.